

ทฤษฎี หลักการ แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการนำเสนอทฤษฎี หลักการ แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะขอนำเสนอตามลำดับดังนี้

1. ความหมายและความสำคัญของหลักสูตร
2. องค์ประกอบของหลักสูตร
3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)
5. ความสำคัญและจุดมุ่งหมายของหลักสูตรวิชาอาชีพ
6. หลักสูตรวิชาอาชีพ ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)
7. การเตรียมการจัดวิชาอาชีพ
8. การดำเนินการจัดวิชาอาชีพ
9. การติดตามประเมินผลการจัดวิชาอาชีพ
10. โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
11. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายและความสำคัญของหลักสูตร

Taba (1962) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ทุกอย่างที่โรงเรียนจัดให้แก่นักเรียน เพื่อให้แก่นักเรียนมีคุณลักษณะที่เหมาะสมในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบันอย่างมีความสุข

Caswell and Campbell (1935) กล่าวว่า หลักสูตรประกอบไปด้วยประสบการณ์ทั้งหมดที่เด็ก ได้รับภายใต้การแนะนำของครู

สุมิตร คุณานุกร (2518) กล่าวว่า หลักสูตรมีความหมาย 2 ระดับ คือ

1. หลักสูตรในระดับชาติ หมายถึง โครงการให้การศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียน ให้มีความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้
2. หลักสูตรในระดับโรงเรียน หมายถึง โครงการที่ประมวลความรู้และ ประสบการณ์ทั้งหลายที่โรงเรียนจัดให้กับนักเรียนไม่ว่าจะเป็นภายในหรือภายนอกโรงเรียนก็ตาม เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาไปตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้

ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล (2529) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร หมายถึง กิจกรรมหรือประสบการณ์ทั้งหลายที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียน

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2520) กล่าวว่า หลักสูตรคือ ข้อกำหนด แผน การเรียนการสอนอันเป็นส่วนรวมของประเทศ เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายตามแผนการศึกษาชาติ และหมายถึงเรื่องต่อไปนี้ คือ เอกสาร หลักสูตร กระบวนการวิธีสอนของครู กระบวนการ เรียนของนักเรียน และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

องค์ประกอบของหลักสูตร

Taba (1962) กล่าวว่า หลักสูตรไม่ว่าจะออกแบบอย่างไรก็ตาม ควรมีองค์ประกอบ อย่างน้อย 4 ประการ คือ

1. วัตถุประสงค์ทั่วไป และวัตถุประสงค์เฉพาะวิชา
2. เนื้อหาวิชา และจำนวนชั่วโมงสำหรับแต่ละวิชา
3. กระบวนการเรียนการสอน
4. โครงการประเมินผลตามหลักสูตร

สุมิตร คุณานุกร (2518) กล่าวว่า หลักสูตรควรมีองค์ประกอบ 4 ประการ ด้วยกันคือ

1. ความมุ่งหมาย (Objective)
2. เนื้อหา (Content)
3. การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Implementation)

4. การประเมินผล (Evaluation)

กรมสามัญศึกษา (2529) ได้กำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ 8 ประการ ได้แก่ จุดหมาย หลักการ โครงสร้าง จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาวิชา สื่อการเรียน การจัดการกรรมการเรียนการสอน การประเมินผล

ดังนั้นองค์ประกอบของหลักสูตรโดยทั่วไปจะประกอบด้วย ความมุ่งหมาย เนื้อหาวิชา การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผล

การนำหลักสูตรไปใช้

การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง การที่ผู้บริหารโรงเรียนและครูนำเอาโครงการของหลักสูตรที่เป็นรูปเล่มไปปฏิบัติให้เกิดผล (สุมิตร คุณานุกร, 2518) ดังนั้นการนำหลักสูตรไปใช้ จึงถือเป็นขั้นตอนสำคัญที่จะทำให้ทราบว่าในทางปฏิบัตินั้น ความมุ่งหมายเนื้อหา ตลอดจนกิจกรรมการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ในหลักสูตร สามารถนำไปปฏิบัติให้สัมฤทธิ์ผลได้มากน้อยเพียงใด มีอะไรที่ควรได้รับการปรับปรุงแก้ไข ในการนำหลักสูตรไปใช้นั้นมีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้แนวคิดไว้ดังนี้

สุมิตร คุณานุกร (2518) กล่าวว่าในการนำหลักสูตรไปใช้นั้นมีกิจกรรมอยู่ 3 ประการคือ

1. การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน
2. การจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ภายในโรงเรียน
3. การสอน

วิชัย วงศ์ใหญ่ (2523) ให้ความเห็นว่า ครูใหญ่เป็นผู้มีบทบาทมากเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร จึงต้องทำการศึกษหลักสูตรให้ชัดเจน เพื่อที่จะจัดวางแผนเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร ดังนี้

1. การเตรียมวางแผนเพื่อการใช้หลักสูตรใหม่
2. การเตรียมจัดอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรใหม่
3. การจัดครูเข้าสอน

4. การจัดการบริการวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียน
5. การจัดทำตารางสอน
6. การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตรกับผู้ปกครอง และคณะกรรมการการศึกษาของโรงเรียน
7. การจัดสภาพแวดล้อม อาคารสถานที่ และการเลือกสรรโครงการกิจกรรมเสริมหลักสูตร
8. การจัดโครงการประเมินผลการใช้หลักสูตรและการปรับปรุงหลักสูตร

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึงการใช้หลักสูตรว่า การ
ใช้หลักสูตรมีข้อที่ต้องพิจารณา 6 ข้อ ดังนี้

1. ความหมายของหลักสูตร
 2. การใช้หลักสูตรจะต้องยึดถือ จุดมุ่งหมาย หลักการ โครงสร้างเป็นหลัก
 3. จุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละรายวิชา ผู้สอนจะต้องพยายามดำเนินการสอนให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ในจุดประสงค์ และสามารถพัฒนาความรู้ให้เป็นประโยชน์แก่ชีวิตผู้เรียน
 4. การใช้หลักสูตรมิได้จำกัดว่า ความรู้และประสบการณ์นั้นจะมีอยู่แต่ในห้องเรียนเท่านั้น
 5. ความสำเร็จของการใช้หลักสูตรขึ้นอยู่กับกระบวนการเรียนการสอนของครู
 6. การประเมินผลเป็นระยะ ๆ จะช่วยแก้ไขปรับปรุงการเรียนการสอน
- ช่วยให้เกิดการเรียนอันเป็นพื้นฐานต่อเรื่องอย่างมั่นคงและถูกต้อง

สังต์ อุทรานันท์ (2532) กล่าวว่า การใช้หลักสูตรมีงานหลักอยู่ 3 ลักษณะ คือ

1. งานบริหารและบริการหลักสูตร
 - 1.1 งานเตรียมบุคลากร
 - 1.2 การจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตร
 - 1.3 การบริหารและบริการวัสดุหลักสูตร

- 1.4 การบริหารหลักสูตรภายในโรงเรียน
2. งานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร
 - 2.1 การปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น
 - 2.2 การจัดทำแผนการสอน
 - 2.3 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
 - 2.4 การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน
3. งานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร
 - 3.1 การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร
 - 3.2 การจัดตั้งศูนย์วิชาการ เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า ในการนำหลักสูตรไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ นั้น จะต้องประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญดังนี้

1. ขั้นตอนการเตรียมการจัดการสอน ประกอบด้วย
 - 1.1 การจัดแผนการเรียน
 - 1.2 การจัดเตรียมบุคลากร
 - 1.3 การจัดเตรียมหลักสูตรและ เอกสารประกอบหลักสูตร
 - 1.4 การจัดเตรียมสื่อการสอน
 - 1.5 การจัดเตรียมสถานที่ที่สอนและฝึกงาน
 - 1.6 การจัดเตรียมการวัดผลและประเมินผล
 - 1.7 การจัดเตรียมบริการแนะแนว
 - 1.8 การจัดเตรียมการนิเทศและติดตามผล
2. ขั้นตอนการดำเนินการจัดสอน ประกอบด้วย
 - 2.1 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
 - 2.2 การใช้เอกสารประกอบหลักสูตร
 - 2.3 การใช้สื่อการสอน
 - 2.4 การใช้สถานที่ที่สอนและฝึกงาน

2.5 การวัดผลและประเมินผลการเรียน

3. ขึ้นติดตามประเมินผลการจัดการสอน

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้จัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนประถมศึกษา ตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ (2533) ได้กำหนดหลักการ จุดหมาย และโครงสร้างของหลักสูตรไว้ดังนี้

หลักการ

1. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง
2. เป็นการศึกษาทั่วไปเพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการประกอบสัมมาอาชีพหรือการศึกษาต่อ
3. เป็นการศึกษาที่สนองความต้องการของท้องถิ่นและประเทศชาติ

จุดหมาย

เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิตและการศึกษาต่อ ให้สามารถเลือกแนวทางที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคม ตามบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะเป็นพลเมืองดี ตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะ เพียงพอที่จะเลือกและตัดสินใจประกอบสัมมาชีพ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีนิสัยในการปรับปรุงงาน ตนเองและสังคม เสริมสร้างอนามัยชุมชนและครองชีวิตโดยคำนึงถึงประโยชน์ต่อสังคม

ในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้จะต้องมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

- วิชาการศึกษาต่าง ๆ
1. มีความรู้และทักษะในวิชาสามัญ และทันต่อความก้าวหน้าทางวิชาการต่าง ๆ
 2. สามารถปฏิบัติตนในการรักษาและเสริมสร้างสุขภาพอนามัยของตนเองและชุมชน
 3. สามารถวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน และเลือกแนวทางแก้ปัญหาให้สอดคล้องกับข้อจำกัดต่าง ๆ
 4. มีความภูมิใจในความเป็นไทย สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เต็มใจช่วยเหลือผู้อื่นตามความสามารถของตน
 5. มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างและปรับปรุงแนวทางปฏิบัติที่จะทำให้เกิดความเจริญแก่ตนเองและชุมชน
 6. มีทัศนคติที่ดีต่อสังคมทุกชนิด มีนิสัยรักการทำงานและมีความสามารถในการเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับความถนัดและความสนใจของตนเอง
 7. มีทักษะพื้นฐานในการประกอบสัมมาชีพ มีความสามารถในการจัดการ และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
 8. เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในชุมชน สามารถเสนอแนวทางพัฒนาชุมชน ภูมิใจในการปฏิบัติตนตามบทบาทและหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์และเสริมสร้างสิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนของตน

โครงสร้าง

1. วิชาบังคับ จำนวน 57 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่รายวิชาดังต่อไปนี้
 - 1.1 วิชาบังคับแกน จำนวน 39 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่

ภาษาไทย	12 หน่วยการเรียนรู้
วิทยาศาสตร์	9 หน่วยการเรียนรู้
คณิตศาสตร์	6 หน่วยการเรียนรู้
สังคมศึกษา	6 หน่วยการเรียนรู้
พลานามัย	3 หน่วยการเรียนรู้

ศิลปศึกษา 3 หน่วยการเรียน

1.2 วิชาบังคับเลือก จำนวน 18 หน่วยการเรียน ได้แก่

สังคมศึกษา 6 หน่วยการเรียน

พละนาฏย 6 หน่วยการเรียน

การงาน 6 หน่วยการเรียน

2. วิชาเลือกเสรี จำนวน 33 หน่วยการเรียน ให้เลือกจากรายวิชาในกลุ่มวิชาต่าง ๆ ต่อไปนี้

2.1 กลุ่มวิชาภาษา

ภาษาไทย

ภาษาต่างประเทศ

2.2 กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์

วิทยาศาสตร์

คณิตศาสตร์

2.3 กลุ่มวิชาสังคมศึกษา

2.4 กลุ่มวิชาพัฒนาบุคคลิกภาพ

พละนาฏย

ศิลปศึกษา

2.5 กลุ่มวิชาการงานและอาชีพ

อาชีพ

3. กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมต่อไปนี้

3.1 กิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ คือ กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี หรือยุวกาชาด หรือผู้บำเพ็ญประโยชน์ จำนวน 1 คาบ ต่อสัปดาห์ ต่อภาค และกิจกรรมอื่น ๆ อีก 1 คาบ ต่อสัปดาห์ ต่อภาค

3.2 กิจกรรมแนะแนว หรือกิจกรรมแก้ปัญหา หรือกิจกรรมพัฒนาการเรียน -
รู้ จำนวน 1 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาค

3.3 กิจกรรมอิสระของผู้เรียน จำนวน 2 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาค

ความสำคัญและจุดมุ่งหมายของวิชาอาชีพ

การศึกษาวิชาอาชีพนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง สำหรับการเตรียมบุคคลให้มีความสามารถประกอบอาชีพได้ตามความถนัด ความสนใจของบุคคล ซึ่งจะมีผลผูกพันไปถึงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ จะเห็นได้ว่านโยบายการศึกษาทั้งในอดีตและปัจจุบันมุ่งเน้นในเรื่องของวิชาอาชีพ เพื่อแก้ไขปัญหาการว่างงาน โดยมุ่งเน้นนักเรียนที่ไม่ได้ศึกษาต่อให้มีงานทำ ซึ่งจะเห็นได้จากการปรับปรุงหลักสูตรใหม่แต่ละครั้ง ก็เพื่อมุ่งหวังที่จะปลูกฝังวิชาอาชีพให้แก่กลุ่มกุลบุตรกุลธิดา มิใช่เรียนเพื่อรับราชการแต่เพียงอย่างเดียว (เสนีย์ นิตกัษอรณพ, 2522) และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนประถมศึกษา ตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีกลุ่มเป้าหมาย คือ เด็กที่มีฐานะยากจนในเขตชนบท (รุ่งเรือง สุชาภิรมย์และคณะ, 2534) ซึ่งส่วนใหญ่ต้องการมีทักษะด้านอาชีพเพื่อสามารถเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ครอบครัว ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรจึงได้เปิดกว้างทางด้านอาชีพ เพื่อเป็นการเตรียมเด็กเข้าสู่โลกแห่งการทำงาน ซึ่งจะเห็นได้จากการที่หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นฉบับปรับปรุงได้ลดจำนวนวิชาบังคับให้น้อยลง และได้จัดให้มีวิชาบังคับเลือกและวิชาเลือกเสรีมากขึ้น เพื่อเป็นการส่งเสริมความถนัด ความสามารถ ของนักเรียนให้ถึงขีดสูงสุด ตามศักยภาพของแต่ละบุคคลที่มีอยู่

หลักสูตรวิชาอาชีพ ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

วิชาอาชีพตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กรมวิชาการ (2533) ได้กำหนดจุดประสงค์และโครงสร้างไว้ ดังนี้

จุดประสงค์

1. เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักของวิชาอาชีพที่จะนำไปปรับปรุงการดำรงชีวิต
2. เพื่อให้มีความสามารถและทักษะในอาชีพเพียงพอที่จะนำไปใช้ในการประกอบอาชีพตามควรแก่วัย
3. เพื่อให้มีเจตคติที่ดีต่องานอาชีพและมีคุณธรรมในการประกอบอาชีพ
4. เพื่อให้มีความสามารถในด้านการจัดการ การตลาด และการร่วมมือในการประกอบกิจการหรือธุรกิจ

โครงสร้าง

วิชาอาชีพ ประกอบด้วย 4 กลุ่มงาน ได้แก่

1. กลุ่มงานผลิต
2. กลุ่มงานบริการ
3. กลุ่มงานเสริมงานผลิตและงานบริการ
4. กลุ่มปฏิบัติงานอาชีพอิสระระหว่างเรียน

วิชาอาชีพเป็นวิชาเลือกเสรี ซึ่งตามหลักสูตรสามารถเลือกเรียนได้ถึงสัปดาห์ละ 10 คาบต่อภาคเรียน ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และมัธยมศึกษาปีที่ 2 และสัปดาห์ละ 13 คาบต่อภาคเรียน ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

การเตรียมการจัดวิชาอาชีพ

การจัดแผนการเรียน

กระทรวงศึกษาธิการ (2533) ได้ให้ความหมายของการจัดแผนการเรียนว่า การจัดแผนการเรียน หมายถึง การกำหนดรายวิชาเลือกอย่างมีเป้าหมาย ซึ่งนักเรียนและโรงเรียนจะพิจารณาาร่วมกัน โดยคำนึงถึงว่านักเรียนจะมุ่งไปประกอบอาชีพใด นักเรียนแต่ละ

คนจะมีแผนการเรียนของตนเอง บางคนจะมีแผนการเรียนที่เป็นสามัญ บางคนจะมีแผนการเรียนที่เป็นอาชีพ

สำหรับการจัดแผนการเรียนอาชีพนั้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2533) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดแผนการเรียนอาชีพ หมายถึง การที่โรงเรียนดำเนินการจัดรายวิชาต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนเลือกเรียนตามความถนัด ความสนใจ และวางแผนการเรียนอาชีพของตนได้เหมาะสม โดยมีครูเป็นผู้ให้คำปรึกษาในการเลือกรายวิชาอาชีพ และรายวิชาอื่น ๆ ให้สัมพันธ์กัน และในการจัดทำแผนการเรียนอาชีพ ควรยึดหลักการร่วมมือกันทำงานระหว่างผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งในโรงเรียนและท้องถิ่น เพื่อให้แผนการเรียนอาชีพของนักเรียนเป็นแผนการเรียนที่เหมาะสมกับนักเรียน และสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นมากที่สุด

องค์ประกอบของการจัดแผนการเรียน

การจัดทำแผนการเรียนที่มีคุณภาพเป็นแนวทางหนึ่งซึ่งช่วยให้การจัดการเรียนการสอนประสบผลสำเร็จตามจุดหมายของหลักสูตรได้ และการที่โรงเรียนจะจัดทำแผนการเรียนให้มีคุณภาพได้นั้น กรมวิชาการ(2521) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบในการจัดโครงการเรียนที่โรงเรียนควรพิจารณาก็คือ

1. จำนวนชั้นเรียนที่จะเปิดสอน ก่อนที่จะจัดแผนการเรียนทางโรงเรียนจำเป็นต้องสำรวจชั้นเรียนที่จะเปิดสอนได้เสียก่อน ทั้งนี้เพื่อต้องการที่จะให้จำนวนชั้นเรียนสอดคล้องกับจำนวนผู้เรียนที่จะเลือกเข้าเรียนตามแผนการเรียนต่าง ๆ ที่ผู้เรียนตั้งใจจะเลือกเรียน

2. จำนวนครูผู้สอน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งในการจัดแผนการเรียน กล่าวคือ เมื่อทราบชั้นเรียนที่จะเปิดสอนแล้วสิ่งที่โรงเรียนต้องสำรวจต่อไปคือ จำนวนครูที่จะสอนในแต่ละชั้นเรียนว่าสอดคล้องกับจำนวนชั้นเรียนที่จะเปิดสอนหรือไม่ ถ้าไม่สอดคล้องกัน ก็ต้องพิจารณาต่อไปอีกว่าส่วนใดควรเพิ่มส่วนใดควรลด ทั้งนี้เพื่อให้แผนการเรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3. จำนวนผู้เรียน โรงเรียนต้องสำรวจจำนวนนักเรียนทั้งหมด พร้อมทั้งสำรวจความถนัด และความสนใจของผู้เรียน เพื่อนำมาเป็นข้อมูลส่วนหนึ่งของการเปิดแผนการเรียน ทั้งนี้ก็เพราะการจัดแผนการเรียนประการหนึ่งนั้น ต้องจัดให้สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจของผู้เรียน

4. ปริมาณของวัสดุและอุปกรณ์ การเรียนการสอนจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าปริมาณของวัสดุและอุปกรณ์มีเพียงพอกับจำนวนนักเรียน ดังนั้นก่อนที่จะเปิดแผนการเรียนใด โรงเรียนควรจะสำรวจและจัดเตรียมวัสดุและอุปกรณ์ ตลอดจนเครื่องมือต่าง ๆ ให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ที่จะเข้าเรียนในแผนการเรียนนั้น

5. ความต้องการของท้องถิ่น ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนแล้ว บางส่วน ต้องออกมาประกอบอาชีพในท้องถิ่นของตน ดังนั้นการจัดแผนการเรียนในโรงเรียน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นด้วย การที่โรงเรียนให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียนเท่านั้น ยังไม่เพียงพอ ยังต้องให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นด้วย

ทัศนีย์ สงวนสิทธิ์ (ม.ป.ป.) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบในการจัดแผนการเรียนว่า องค์ประกอบที่สำคัญในการจัดแผนการเรียนตามแนวปฏิบัติควรประกอบด้วย

1. ความต้องการ นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน จุดประสงค์ที่สำคัญประการหนึ่งของการจัดแผนการเรียนก็คือ ต้องสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และท้องถิ่น ดังนั้น ก่อนจัดแผนการเรียนโรงเรียนควรที่จะสำรวจความต้องการของผู้เรียน ความต้องการของผู้ปกครอง และความต้องการของชุมชนในท้องถิ่นนั้นให้ตรงกันเสียก่อน แล้วจึงนำมาเป็นข้อมูลในการจัดแผนการเรียนต่อไป

2. ความพร้อมของโรงเรียนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านวัสดุ อุปกรณ์ และด้านอาคารสถานที่ เมื่อเราได้ความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชนเป็นข้อมูลพื้นฐานแล้ว องค์ประกอบที่ควรสำรวจต่อไปก็คือ ความพร้อมของโรงเรียนในด้านต่าง ๆ ว่าจะสนับสนุนหรือส่งเสริมให้จัดแผนการเรียนได้มากหรือน้อยเพียงใด ถ้าโรงเรียนมีบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และอาคารสถานที่พร้อมก็สามารถที่จะจัดแผนการเรียนได้กว้างหรือได้หลายแผน

การเรียน แต่ถ้าโรงเรียนยังขาดบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และอาคารสถานที่ที่จัดแผนการเรียนได้
ครบ หรือจัดแผนการเรียนได้ไม่มาก

จากแนวคิดดังกล่าว สรุปได้ว่า องค์ประกอบที่สำคัญของการจัดแผนการเรียนควร
ประกอบด้วย

1. ความต้องการของผู้เรียน
2. ความต้องการของผู้ปกครอง
3. ความต้องการของท้องถิ่น
4. ความพร้อมของโรงเรียนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านบุคลากร วัสดุอุปกรณ์
และด้านอาคารสถานที่

วิธีดำเนินการจัดแผนการเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2533) ได้กล่าวถึงขั้นตอนใน
การจัดแผนการเรียนไว้ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็น เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการตัดสินใจว่าโรงเรียน
จะเปิดสอนรายวิชาอาชีพใดบ้าง ซึ่งข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นได้แก่

- 1.1 สภาพเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ
การศึกษาข้อมูลส่วนนี้ช่วยให้โรงเรียนรู้สภาพแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง อันจะเป็นประโยชน์ใน
การเตรียมนักเรียน เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมในอนาคตได้เป็นอย่างดี สภาพใน
อนาคตที่ควรศึกษา คือ ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านอาชีพ ลักษณะครอบครัว วัฒนธรรม
ความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี

- 1.2 ความต้องการของท้องถิ่น การศึกษาข้อมูลส่วนนี้ช่วยให้รู้ความคาดหวัง
ของท้องถิ่นที่มีต่อโรงเรียนว่า โรงเรียนควรจัดสอนเรื่องใดบ้าง โดยวิธีการอย่างไรเพื่อให้
นักเรียนซึ่งเป็นลูกหลานของประชาชนในท้องถิ่นมีความรู้ ความสามารถตามความต้องการ

- 1.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานของโรงเรียน การศึกษาข้อมูลส่วนนี้
ช่วยให้รู้เงื่อนไขข้อจำกัดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนการเรียน เช่น ระบบการบริหาร

การศึกษา แนวดำเนินการของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร จุดเน้นหรือนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นต้น

1.4 การสนับสนุนของท้องถิ่น การศึกษาข้อมูลส่วนนี้ช่วยให้โรงเรียนรู้ว่าท้องถิ่นมีทรัพยากรใดบ้างที่จะช่วยสนับสนุนการจัดการศึกษาของโรงเรียน เช่น วิทยากรในท้องถิ่น สถานประกอบการ สถานประกอบอาชีพอิสระที่ยินดีให้ความร่วมมือกับโรงเรียน แหล่งเงินทุนต่าง ๆ เป็นต้น

1.5 ศักยภาพของโรงเรียน การศึกษาข้อมูลส่วนนี้ช่วยให้โรงเรียนทราบถึงความพร้อมของโรงเรียน ในการจัดการเรียนการสอน ทั้งในด้านบุคลากร อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์และปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. การกำหนดรายวิชา/กิจกรรมที่โรงเรียนเปิดสอนในแต่ละภาคเรียน ในชั้นนี้โรงเรียนจะต้องดำเนินการเพื่อกำหนดว่าโรงเรียนจะเปิดให้มีการสอนรายวิชา/กิจกรรมใดบ้าง และจะจัดให้มีการสอนรายวิชา/กิจกรรมเหล่านั้นในภาคเรียนใด การกำหนดรายวิชา/กิจกรรมที่โรงเรียนเปิดสอนนี้ ควรกำหนดเป็นแผนทั้ง 6 ภาคเรียน (ม.1-ม.3)

3. การให้นักเรียนเลือกแผนการเรียน การดำเนินงานขั้นตอนนี้มีความสำคัญมาก เพราะแผนการเรียนก็คือ แผนหรือรายวิชา/กิจกรรมที่นักเรียนเลือกเรียน ดังนั้นโรงเรียน จึงต้องอำนวยความสะดวกให้นักเรียนสามารถเลือกเรียนรายวิชา/กิจกรรมได้เหมาะสมกับความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของตน

4. การปรับเปลี่ยนแผนการเรียน เนื่องจากแผนการเรียนเป็นรายวิชาที่นักเรียนเลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจของตนเอง ดังนั้นหลังจากเรียนไประยะหนึ่ง หากนักเรียนพบว่าตนเองไม่มีความถนัดหรือไม่ค่อยสนใจในแผนการเรียนที่ตนเรียนอยู่ นักเรียนย่อมสามารถปรับเปลี่ยนแผนการเรียนของตนเองได้ ซึ่งทำได้โดยการปรับเปลี่ยน การเลือกเรียนรายวิชาต่าง ๆ ในวิชาเลือกเสรี และวิชาบังคับเลือก ซึ่งในการปรับเปลี่ยนแผนการเรียนนั้นสามารถทำได้ 2 กรณี คือ กรณีที่นักเรียนมีผลการเรียนไม่ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำตามระเบียบการวัดผลประเมินผลการเรียน และกรณีที่นักเรียนมีความประสงค์ขอปรับเปลี่ยนแผนการเรียน

กรมวิชาการ (2522) ได้เสนอแนวคิดในการที่โรงเรียนจัดแผนการเรียนและวิชาเลือกที่จะสนองเอกัตภาพของผู้เรียน และความต้องการของท้องถิ่นเกี่ยวกับการศึกษาและอาชีพ

นั้น แบ่งออกเป็น 8 ขั้นตอน ได้แก่

1. การสำรวจความต้องการของท้องถิ่นในด้านการศึกษาและอาชีพ เพื่อต้องการทราบข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของท้องถิ่นทั้งในด้านการศึกษาและอาชีพเพื่อมอบให้คณะกรรมการบริหารของโรงเรียนนำข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับไปพิจารณาประกอบในการกำหนดเปิดวิชาเรียนหรือแผนการเรียนให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นต่อไป
2. ประชุมคณะกรรมการบริหารโรงเรียนและกำหนดแผนการเรียน เพื่อพิจารณาข้อมูลที่ได้รับจากการสำรวจสภาพ และความต้องการของท้องถิ่น สำรวจความพร้อมของโรงเรียน กำหนดวิชาเลือกและจัดแผนการเรียน วางแผนจัดทำคู่มือนักเรียน
3. ประชาสัมพันธ์หลักสูตรก่อนรับสมัครนักเรียน เพื่อให้นักเรียน ครู ผู้ปกครอง และประชาชนทั่วไป เข้าใจและมองเห็นคุณค่าหรือความสำคัญของหลักสูตร
4. แนะนำการเลือกแผนการเรียน เพื่อชี้แจงวิชาเรียนและแผนการเรียนที่เปิดสอนแก่นักเรียนและผู้ปกครอง และเพื่อให้นักเรียนเลือกแผนการเรียนได้เหมาะสมกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการ
5. บริการทดสอบมาตรฐาน เพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับสติปัญญา ความสามารถ ความถนัด และความสนใจ ของนักเรียน อันจะเป็นประโยชน์ในการจัดแผนการเรียนตรงตามเอกลักษณ์ของนักเรียน
6. การลงทะเบียนเลือกแผนการเรียน เพื่อประโยชน์ในการจัดกลุ่มนักเรียน จัดครูประจำวิชา อาจารย์ที่ปรึกษา และการจัดห้องเรียนเพื่อการเรียนการสอนต่อไป
7. ติดตามผลการเลือกแผนการเรียน เพื่อติดตามผลดูว่าได้เลือกวิชาเรียนหรือแผนการเรียนอย่างถูกต้อง เหมาะสมกับเอกลักษณ์หรือไม่เพียงไร และเพื่อประมวลปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการจัดแผนการเรียน

จากแนวคิดดังกล่าว สรุปได้ว่าการเปิดสอนวิชาอาชีพนั้น โรงเรียนควรดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็น ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม ในอนาคต ความต้องการและการสนับสนุนของท้องถิ่น ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนิน

งานของโรงเรียน และศักยภาพของโรงเรียน

2. กำหนดรายวิชาและกิจกรรมที่โรงเรียนเปิดสอนในแต่ละภาคเรียน
3. ให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิชาเรียนแก่ผู้ปกครองและนักเรียน
4. ให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองและนักเรียนก่อนตัดสินใจเลือกแผนการเรียน
5. ให้นักเรียนเลือกแผนการเรียน
6. ติดตามผลนักเรียนหลังจากเข้าเรียนแล้ว

การจัดเตรียมบุคลากร

งานเตรียมบุคลากร เป็นงานที่มีความสำคัญ ก่อนที่จะนำหลักสูตรใดไปใช้ควรจะได้มีการให้ความรู้หรือชี้แจงให้ผู้ที่จะใช้หลักสูตรมีความเข้าใจถึงจุดมุ่งหมาย หลักการ โครงสร้าง แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดและการประเมินผลตามหลักสูตรที่ได้จัดทำขึ้น (สงัด อุทรานนท์, 2532)

การเตรียมบุคลากรในระดับโรงเรียนนั้น ผู้บริหารโรงเรียนมีหน้าที่โดยตรงในการจัดเตรียมครูก่อนเข้าชั้นเรียน ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี ดังนี้ (กรมวิชาการ, 2521)

1. จัดประชุมชี้แจงหลักสูตร แผนการสอน กิจกรรมที่จะใช้ในการสอน แต่ละระดับชั้นให้เป็นที่เข้าใจ
2. จัดสัมมนาให้ความรู้ทางด้านวิชาการ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในหลักสูตร หลักการสอน แผนการสอน เนื้อหาวิชา และกิจกรรมที่จะใช้สอน
3. จัดประชุมปฏิบัติการ Work-shop เพื่อให้มีความเข้าใจมองเห็นปัญหาเตรียมวิธีแก้ปัญหา เพื่อให้ครูมีความมั่นใจในการสอนวิชาภาคปฏิบัติได้ดี
4. จัดให้มีการสาธิตการสอน การจัดทำอุปกรณ์การสอน จัดทำตารางสอน ร่วมกันผลิตเปลี่ยนแปลงคู่มือการสอนสาธิต และให้ข้อเสนอแนะซึ่งกันและกัน แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน และช่วยกันแต่ละคนได้ปรับปรุงการสอนของตนและมีการประสานงานกันก่อนลงมือปฏิบัติการ

5. จัดศึกษาเอกสารที่เพื่อเปิดโอกาสให้ครูได้มีประสบการณ์มากขึ้น จากการศึกษาโรงเรียนอื่น ๆ ศึกษาสภาพท้องถิ่นเพื่อทราบแหล่งวิทยากร หรือมีโอกาสได้รู้จักกับบุคคลที่จะมาเป็นวิทยากรจากท้องถิ่น ในขณะที่เดียวกันก็ควรจะให้ทราบถึงสภาพปัญหาของท้องถิ่น เพื่อนำมาสอนให้ตรงกับความเป็นอยู่ของเด็กในท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย

6. รวบรวมอุปกรณ์และแหล่งวิทยากร ตลอดจนวิทยากรทุก ๆ ด้าน ที่จะสามารถส่งเสริมและเรียนได้

การจัดเตรียมหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร

สังัด อุทรานันท์ (2532) กล่าวว่า เอกสารหลักสูตรเป็นเอกสารที่กล่าวถึงสาระของหลักสูตรโดยตรง ได้แก่ จุดมุ่งหมาย หลักการ โครงสร้าง และเนื้อหาสาระ ที่จัดไว้ในหลักสูตรนั้น ๆ ส่วนเอกสารประกอบหลักสูตร เป็นเอกสารที่อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับรายละเอียดต่าง ๆ ของหลักสูตร เพื่อให้การการนำเสนอหลักสูตรไปใช้ได้ผลตามความมุ่งหมาย ซึ่งได้แก่ คู่มือครู แผนการสอน คู่มือประเมินผลการเรียน เป็นต้น

สุมิตร คุณานุกร (2518) กล่าวว่า เอกสารหลักสูตร หมายถึงเอกสารที่แจกแจงรายละเอียดเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนของครู และนักเรียน ซึ่งเอกสารหลักสูตรจะแบ่งเป็น

1. เอกสารหลักสูตรสำหรับครู ได้แก่ แผนการสอน คู่มือหนังสือเรียน คู่มือประเมินผล ฯลฯ
2. เอกสารหลักสูตรสำหรับนักเรียน ได้แก่ หนังสือเรียน สมุดแบบฝึกหัด บัตรงาน ฯลฯ

จะเห็นได้ว่าเอกสารหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตรมีความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนให้ได้ผลตามความมุ่งหมายของหลักสูตร ดังนั้นก่อนที่จะทำการสอนครูต้องเตรียมสิ่งเหล่านี้ไว้ให้พร้อม

การจัดเตรียมสื่อการสอน

การเรียนการสอนจะประสบผลสำเร็จได้ตามความมุ่งหมายหรือไม่นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับ ส่วนประกอบที่สำคัญหลายอย่าง แต่เครื่องมือที่จะช่วยให้ครูถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียนให้ บรรลุเป้าหมายได้เร็วขึ้น และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ได้แก่ สื่อการสอน ซึ่งในปัจจุบันมีบทบาท สำคัญยิ่งต่อการจัดการเรียนการสอน

วิชัย วงศ์ใหญ่ (2523) กล่าวถึง สื่อการสอนว่าเป็น วัสดุอุปกรณ์และกิจกรรมการ เรียนที่ครูและนักเรียนจะต้องทำ เพื่อเป็นแนวทางในการเรียนรู้ ซึ่งครูจะต้องจัดทำขึ้น และจัด หาไว้ให้เรียบร้อย

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2523) กล่าวว่า สื่อการสอน หมายถึงวัสดุอุปกรณ์ และวิธี การที่ใช้เป็นสื่อกลางให้ผู้สอนสามารถส่งหรือถ่ายทอดความรู้ เจตคติ และทักษะไปยังผู้เรียน อย่างมีประสิทธิภาพ

ลัดดา ศุภบริดี (2522) กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึง ตัวกลางที่ใช้ ในกระบวนการเรียนการสอน เพื่อให้ครูและนักเรียน เข้าใจสิ่งที่ถ่ายทอดซึ่งกันและกันได้ผลดี ตรงตามจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน

กรมวิชาการ (2521) ได้กำหนดแนวทางในการเลือกสื่อการเรียนไว้ดังนี้

1. คำนึงถึงสื่อการเรียนที่จะนำไปใช้นั้นให้ข้อเท็จจริงอย่างถูกต้อง
2. คำนึงถึงคุณค่าในการเรียนรู้
3. เหมาะสมกับอายุ สติปัญญา และประสบการณ์ของผู้เรียน
4. ตระหนักถึงผู้ใช้อยู่เสมอ เพราะผู้ใช้ควรได้ประโยชน์มากกว่า
5. ศึกษาคู่มือประกอบการสอน
6. สื่อการเรียนนั้นช่วยสร้างปัญหาหรือแก้ปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่
7. สื่อการเรียนที่นำมาใช้ส่งเสริมให้เกิดความคิดวิพากวิจารณ์ และก่อให้เกิดกิจกรรมร่วมกันในการเรียนการสอน
8. รู้จักวิธีการเก็บรักษาสื่อการเรียนต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพที่ดีและใช้ได้นาน

การจัดเตรียมสถานที่ใช้สอนและฝึกงาน

สุทธิ ประจงศักดิ์ และศิริกุล ไทพิทักษ์ (2525) กล่าวว่า การเรียนการสอน วิชาอาชีพ จำเป็นต้องใช้สถานที่ฝึกปฏิบัติงาน เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจทักษะ เบื้องต้นเกี่ยวกับงานอาชีพ ตลอดจนการสร้างกิจนิสัยที่ดีในการปฏิบัติงาน การจัดสถานที่สำหรับ ฝึกปฏิบัติจึงเป็นหน้าที่ของโรงเรียน และครูผู้สอนจะต้องจัด และต้องสร้างขึ้นเพื่อให้ นักเรียนได้ มีโอกาสสัมผัสกับสถานที่ฝึกปฏิบัติงานที่คล้ายคลึงกับการปฏิบัติงานอาชีพจริง ๆ

กรมวิชาการ (2521) กล่าวถึง สถานที่ที่ใช้สอนและฝึกงานที่โรงเรียน อาจใช้ เป็นองค์ประกอบในการจัดการเรียนการสอน แบ่งออกเป็น 5 ลักษณะ คือ

1. โรงเรียนมีโรงฝึกงานหรือสถานที่ฝึกงานของตนเอง
2. โรงเรียนมีครูสาขาวิชาอาชีพ แต่โรงเรียนไม่มีโรงฝึกงาน ครูผู้สอนนั้น สามารถสอนวิชาอาชีพภาคทฤษฎีได้ แล้วให้นักเรียนไปฝึกหัดงานที่บ้านผู้ปกครอง ซึ่งมีการทำงาน อาชีพนั้นอยู่แล้ว
3. โรงเรียนไม่มีครูสาขาวิชาอาชีพ ไม่มีโรงฝึกงาน ก็สามารถไปใช้แหล่ง วิทยากร ได้แก่ โรงเรียนอาชีวศึกษา โรงเรียนสารพัดช่าง ศูนย์ฝึกอาชีพของหน่วยราชการ ต่าง ๆ
4. โรงเรียนไม่มีครูสาขาอาชีพ ไม่มีโรงฝึกงาน อาจจะอาศัยสถานประกอบ อาชีพสำหรับให้นักเรียนไปฝึกงาน เช่น โรงงานอุตสาหกรรม ฟาร์มเลี้ยงไก่ เป็นต้น
5. โรงเรียนไม่มีครูสาขาอาชีพ ไม่มีโรงฝึกงาน แต่ก็จัดแผนการเรียนวิชา อาชีพได้ โดยการใช้สถานประกอบอาชีพอิสระ ซึ่งเป็นของบิดามารดา ผู้ปกครองนักเรียน ซึ่งมี ปริมาณงานอาชีพพอเพียง

การจัดสอนวิชาอาชีพ จำเป็นต้องให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกปฏิบัติเพื่อเพิ่มทักษะทางด้าน อาชีพ ดังนั้นโรงเรียนและครูผู้สอนจะต้องจัดเตรียมสถานที่ฝึกปฏิบัติงานที่มีความพร้อมปลอดภัย และเหมาะสมกับการปฏิบัติงานให้แก่ นักเรียน

การจัดเตรียมการวัดและประเมินผลการเรียน

อุทุมพร ทองอุไทย (2520) กล่าวว่า การวัดมักจะหมายถึง กระบวนการที่ตัวเลข หรือสัญลักษณ์จะถูกนำมาเกี่ยวข้องกับลักษณะของวัตถุ คน หรือสิ่งที่จะวัด การวัดจึงต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

1. ต้องมีกลุ่มของวัตถุหรือคน
2. มีคุณสมบัติของลักษณะที่จะวัด
3. มีการกระทำโดยการให้ตัวเลข
4. ต้องพิจารณาถึงธรรมชาติ ตลอดจนนำตัวเลขหรือสัญลักษณ์เหล่านี้ไปใช้

อธิพร ศรียมก (2523) กล่าวว่า การวัดเป็นกระบวนการในการกำหนดจำนวน ตัวเลข ปริมาณ อันดับ ข้อมูล และลักษณะให้กับวัตถุ สิ่งของและบุคคลตามกฎหมายเกณฑ์ที่วางไว้ ซึ่งต้องอาศัยเครื่องมือในการวัด และสิ่งที่จะวัด คือ คุณสมบัติหรือลักษณะของสิ่งนั้น ๆ

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2520) กล่าวว่า การประเมินผล หมายถึง กระบวนการ ตัดสินคุณค่าของสิ่งหรือของการกระทำใด ๆ โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2517) กล่าวว่า การประเมินผลเกี่ยวข้องกับทั้งปริมาณและคุณภาพ รวมทั้งการตัดสินคุณค่าด้วย

การวัดและการประเมินผลจะทำให้ทราบถึงผลการปฏิบัติว่าได้ผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ มีคุณภาพสูงหรือต่ำเพียงไร

การจัดเตรียมบริการแนะแนว

การแนะแนวเป็นงานที่สำคัญยิ่งสำหรับการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายของ หลักสูตร โดยเฉพาะหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ฉบับปรับปรุง ที่มุ่งให้นักเรียนได้เลือกเรียน ตามความถนัด ความสามารถและความสนใจ ตลอดจนความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ดังนั้น การแนะแนวจึงมีบทบาทสำคัญในการที่จะช่วยให้นักเรียนได้เลือกเรียนแผนการเรียนที่เหมาะสมกับตนเอง

วิจัย ราษฎร์ศิริ (2526) กล่าวถึง ความสำคัญของการแนะแนวไว้ดังนี้

1. นักเรียนมัธยมศึกษาอยู่ในวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยแห่งการมีปัญหา หรือวัยแห่งความว้าวุ่นทุกด้าน การแนะแนวจะช่วยประคับประคอง ให้นักเรียนจำนวนมากแก้ปัญหาของตนได้อย่างเหมาะสม
2. สภาพเศรษฐกิจสังคมปัจจุบัน พ่อแม่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ทำให้เด็กห่างเหินพ่อแม่ ขาดความอบอุ่นทางด้านจิตใจ ครูจึงควรให้ความอบอุ่นแก่เด็กในโรงเรียน เป็นการชดเชย มิฉะนั้นเด็กจะหลงผิด เอาสิ่งที่ผิดเป็นที่พึ่ง
3. หลักสูตรปัจจุบันมุ่งสนองความต้องการของนักเรียนแต่ละคน ซึ่งแตกต่างกันโดยโรงเรียนต้องจัดแผนการเรียน ซึ่งประกอบด้วยโครงการเพื่อให้สนองความสนใจ ความถนัดของนักเรียนและอาชีพที่มีในท้องถิ่น ทำอย่างไรนักเรียนจึงจะสามารถเลือกโครงการเรียนที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองและท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม ซึ่งการแนะแนวจะช่วยให้ในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้
 - 3.1 ช่วยนักเรียนให้ทราบถึงความสนใจและความถนัดของตนเอง โดยใช้เทคนิควิธีต่าง ๆ ทางการแนะแนว
 - 3.2 ช่วยให้ข้อมูลด้านความต้องการและความพร้อมของท้องถิ่น เพื่อโรงเรียนจะได้เปิดโครงการเรียนที่เหมาะสม โดยพยายามประสานความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่นให้ตรงกัน
 - 3.3 ช่วยให้นักเรียนรู้จักสิ่งที่จะเลือก โดยให้ข้อมูลต่าง ๆ มากพอที่นักเรียนจะทราบว่าตนมีโอกาสจะเลือกโครงการเรียนใด วิชาเลือกใดบ้าง โดยต้องพิจารณาถึงคุณสมบัติของนักเรียน ลักษณะของรายวิชา กิจกรรมการเรียนการสอน การประเมินผล รวมทั้งเมื่อเรียนจบแล้วจะมีประโยชน์อย่างไร
 - 3.4 ช่วยให้นักเรียนตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม โดยบริการให้คำปรึกษาในกรณีที่นักเรียนยังตัดสินใจไม่ได้
 - 3.5 ช่วยติดตามดูแลความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียนว่าเรียนตามโครงการเรียนนั้น หรือเลือกเรียนวิชาใดไปแล้ว เรียนได้หรือไม่ ได้ผลอย่างไร ถ้าเรียนไปแล้วได้ผลดีไม่มีปัญหา ก็แสดงว่าเลือกได้ถูกต้อง

สำหรับการแนะแนวอาชีพนั้น กรมวิชาการ (2523) ได้กล่าวถึงความสำคัญและความจำเป็นที่ต้องจัดให้มีบริการแนะแนวอาชีพในโรงเรียน ไว้ดังนี้

1. ปรัชญา หลักการ และจุดหมายของการแนะแนว มีลักษณะสอดคล้องกับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 หลักการและจุดมุ่งหมายดังกล่าวให้ผู้เรียนมีโอกาสเลือกเรียนได้ตามความถนัด ความสนใจ และความต้องการ หลักสูตรมุ่งพัฒนาทุกด้าน การจัดการศึกษา ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คำนี้ถึงผู้เรียนทุกคน และมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียน รู้จักตัดสินใจอย่างฉลาด ปรับตัวได้ดี มีชีวิตที่เป็นสุขและเป็นประโยชน์ต่อสังคม

2. อาชีพใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น บทบาทของบริการแนะแนวในเรื่องนี้คือ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพ ตลอดจนช่วยเหลือนักเรียนให้รู้จักวางแผนการประกอบอาชีพในอนาคตได้อย่างเหมาะสมกับตนเอง

วัชร ทรัพย์มี (2523) ได้เสนอแนะขอบข่ายของการแนะแนวอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษาไว้ 3 ประการ คือ

1. การพัฒนาความรู้สึกนึกคิดของนักเรียนที่มีต่อตนเอง การแนะแนวอาชีพจะช่วยให้นักเรียนรู้จักตนเอง เช่น รู้ว่าอะไรคือความต้องการ ความสนใจ และความสามารถของตน
2. การพัฒนาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับอาชีพ นักแนะแนวควรช่วยให้นักเรียนได้รับข้อเท็จจริงในเรื่องอาชีพ
3. การพัฒนาความรู้สึกนึกคิดที่มีต่ออาชีพ นักแนะแนวควรช่วยให้นักเรียนได้เข้าใจว่าตนเองต้องการอะไรจากอาชีพ เช่น รายได้ สถานะทางสังคม เกียรติ เป็นต้น

การดำเนินการจัดวิชาอาชีพ

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ราชัย ชัยจิรฉายกุล (2526) กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ กิจกรรมที่แสดงถึงความพยายามที่จะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในเรื่องราวที่กำหนดไว้

ซึ่งโดยปกติจะหมายถึงวิธีการสอนแบบต่าง ๆ และการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ ที่เอื้ออำนวยต่อการปลูกฝังพฤติกรรมทางด้านเจตลักษณะไปพร้อม ๆ พร้อมกับบุคลิกลักษณะและปฏิบัติลักษณะ และได้กล่าวว่า กระบวนการเตรียมการสอนประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายการสอน
2. ทดสอบพื้นฐานความรู้เดิมก่อนสอบ
3. จัดกิจกรรมการสอน
4. ประเมินผล

สันต์ ธรรมบำรุง (2525) กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนการสอน คือ พฤติกรรมร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียน จัดขึ้นเพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้ และประสบการณ์ตามความมุ่งหมายของการสอน

กระทรวงศึกษาธิการ (2525) ได้ให้ความหมายของการเรียนการสอนไว้ว่า การเรียนการสอนเป็นกิจกรรมที่ครู และเด็กทำร่วมกัน ถ้าจะแยกออกเป็น 2 ส่วนก็เป็น "การเรียน" คือ กิจกรรมที่เด็กทำและ "การสอน" คือกิจกรรมที่ครูทำ แต่ในทางปฏิบัติแล้วทั้งสองอย่างนี้ทำไปพร้อมกัน จึงเรียกรวมกันว่า "การเรียนการสอน"

โดยสรุป กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง กิจกรรมที่ทำร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียน จัดขึ้นเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และประสบการณ์ตามความมุ่งหมายของการสอน โดยครูจะใช้วิธีการสอนแบบต่าง ๆ และการจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (กรมวิชาการ (2520) ได้กำหนดบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนด้านการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนไว้พอสรุปได้ดังนี้

1. จัดให้ครูได้ศึกษาหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตร เพื่อเตรียมการสอน และจัดการเรียนการสอนได้อย่างถูกต้อง และสอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น
2. สนับสนุนให้ครูใช้วิธีการสอนแบบต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับจุดประสงค์ และลักษณะเนื้อหาวิชา ตลอดจนพัฒนาการของเด็ก
3. จัดโรงเรียนให้มีบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนการสอนและสร้างเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นแก่นักเรียน

4. ส่งเสริมให้มีการผลิตและการใช้อุปกรณ์การสอน โดยพยายามให้มีการใช้วัสดุที่มีในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ให้มากที่สุด
5. สนับสนุนให้มีการสอนซ่อมเสริม เพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียน
6. กระตุ้นให้ครูเอาใจใส่ต่อการสอนด้วยวิธีการต่าง ๆ และดูแลให้มีการปรับปรุงการสอนของครูให้เป็นไปตามแนวทางที่หลักสูตรกำหนด เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
7. สนับสนุนให้ครูได้นำเทคนิควิธีการสอนใหม่ ๆ มาใช้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน
8. จัดให้มีการประชุมครูเพื่อวางแผนร่วมกันในการแก้ปัญหา และปรับปรุงการเรียนการสอน
9. ส่งเสริมให้ครูได้รับความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน เพื่อสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชั้นเรียน
10. พยายามลดกิจกรรมอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนเพื่อให้ครูได้ใช้เวลาทำการสอนได้เต็มที่

สำหรับตัวครูผู้สอนนั้น จัดเตรียมการสอนโดยยึดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ธรรมชาติของเนื้อหาวิชา กำหนดสื่อการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลและยังต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนด้วย กรมสามัญศึกษา (2529) กล่าวถึงการเตรียมการสอนของครูมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 พิจารณาขอบข่ายของหลักสูตร คือ

- 1.1 ต้องวิเคราะห์จุดประสงค์ของหลักสูตร
- 1.2 พิจารณาแหล่งวิทยาการที่จะต้องนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน

ขั้นที่ 2 วางแผนเป็นรายวิชา

- 2.1 พิจารณาโครงสร้างของวิชาและลำดับความสำคัญก่อนหลัง
- 2.2 วิเคราะห์จุดประสงค์ของรายวิชา

ขั้นที่ 3 การเตรียมบทเรียน

- 3.1 เขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ของแต่ละบทเรียน
- 3.2 เตรียมเนื้อหาบทเรียน
- 3.3 เตรียมวิธีสอน
- 3.4 เตรียมอุปกรณ์การสอน
- 3.5 เตรียมกิจกรรม
- 3.6 เตรียมแบบฝึกหัด
- 3.7 เตรียมนักเรียน
- 3.8 เตรียมแบบวัดผลระหว่างการสอน
- 3.9 เตรียมความพร้อมของครูทุก ๆ ด้าน

ขั้นที่ 4 ชั้นการสอนและการประเมินผล

- 4.1 สร้างความสนใจ โดยจัดกิจกรรมที่ยั่วให้ผู้เรียนอยากเรียน
- 4.2 แจ้งจุดประสงค์ของการเรียน เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักทาง

และมองเห็นประโยชน์ของบทเรียน

- 4.3 ทบทวนความรู้เดิม เพื่อให้สัมพันธ์กับความรู้ใหม่ที่ครู

เสนอในการเรียนครั้งนี้

- 4.4 เสนอบทเรียนใหม่โดยใช้วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เป็นสื่อ

- 4.5 ให้แนวทางการเรียนรู้โดยใช้คำถามเป็นการนำทางหรือ

ให้แนวทางไปคิดเอาเอง

- 4.6 ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ หรือทำให้เกิดพฤติกรรมย่อย

ต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่พฤติกรรมตามจุดประสงค์ปลายทางได้

- 4.7 ให้ข้อมูลป้อนกลับ คือ การมีการติชม แนะนำ แก้ไขให้

ถูกต้อง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดกำลังใจในการเรียน และปรับพฤติกรรมของตนเองให้ถูกต้อง

- 4.8 การประเมินค่าการปฏิบัติ ครูอาจใช้ข้อสอบแบบสังเกตและ

การตรวจผลงานของนักเรียน นอกจากนี้ผู้เรียนควรมีโอกาสร่วมประเมินด้วย เพื่อให้ทราบ
ว่าตนปฏิบัติได้ครบถ้วนทุกขั้นตอนหรือไม่ ควรปรับปรุง หรือซ่อมเสริมอย่างไร

4.9 ส่งเสริมความแม่นยำ และการถ่ายโอน คือชั้นสรุปย่อ ทบทวนเป็นการฝึกฝนเพิ่มเติมให้เกิดความชำนาญที่ได้ฝึกปฏิบัติอาจให้เป็นการบ้านก็ได้

ปรีชา ชาทิมลาการ (2524) ได้วิจัยเรื่อง "ความเข้าใจในวิชา อุตสาหกรรมศิลป์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา" ซึ่งผู้บริหารมีความเห็นว่าวิธีสอนวิชา อุตสาหกรรมศิลป์ (วิชาอาชีวะ) แต่ละวิธีมีความเหมาะสมเรียงลำดับ ดังนี้

1. วิธีสอนแบบสาธิต
2. วิธีสอนแบบโครงการ
3. วิธีสอนแบบแก้ปัญหา
4. วิธีสอนแบบใช้ใบช่วยสอน
5. วิธีสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง
6. วิธีสอนแบบค้นคว้า
7. วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน
8. วิธีสอนโดยใช้บทบาทสมมติ
9. วิธีสอนแบบการอภิปราย
10. วิธีสอนแบบการประชุม

สุทธิ ประจักษ์ดี และศิริกุล ไทนิทกษ (2525) กล่าวว่า วิธีสอนวิชาอาชีวะ ที่นิยมมีดังต่อไปนี้

1. การสอนแบบบรรยาย (Lecture Method)
2. การสอนแบบสาธิต (Demonstration Method)
3. การสอนแบบกำหนดงาน (Project Method)
4. การสอนด้วยด้วยแบบพิมพ์ (Instruction Sheets)

วิธีสอนดังกล่าวข้างต้นผู้สอนจะเลือกใช้วิธีการโดยขึ้นอยู่กับความเหมาะสม ของแต่ละรายวิชาและจุดมุ่งหมายของบทเรียน

การใช้สื่อการสอน

กรมวิชาการ (2524) ได้เสนอประเภทของสื่อการเรียนการสอนกลุ่มการงานและอาชีพไว้ดังนี้

1. หนังสือเรียนแต่ละรายวิชา
2. คู่มือการสอน
3. วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ
4. ทรัพยากรในห้องเรียน
5. หนังสืออ้างอิง หนังสืออ่านประกอบ นิตยสาร วารสาร

Wilker and Pendered (1973) กล่าวว่า สื่อการสอนวิชากรงานและอาชีพที่นิยมใช้กันมีดังต่อไปนี้

1. การเยี่ยมชมสถานประกอบการ
2. การสาธิต
3. เครื่องบันทึกเสียง
4. ของจริงและตัวอย่าง
5. หุ่นจำลอง
6. แผนภูมิแสดงกระบวนการทำงาน
7. แผ่นป้ายต่าง ๆ
8. วัสดุได้เปล่า และวัสดุราคาถูก
9. โทรทัศน์เพื่อการศึกษา
10. โทรทัศน์วงจรปิด
11. เทปโทรทัศน์
12. फिल्मสตริป สไลด์

สื่อการสอนเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้การเรียนการสอนดำเนินไปด้วยดีและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะสื่อการสอนจะทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง แต่สิ่งสำคัญที่ครูควรยึดถือเป็นหลักการคือ ในการนำสื่อไปใช้ต้องมีความสอดคล้องกับ

กิจกรรมการเรียนการสอนและเนื้อหา ดังนั้นก่อนการนำสื่อการสอนไปใช้ ครูควรจะต้องพิจารณารายละเอียดของจุดประสงค์ เนื้อหา และกิจกรรมการเรียนการสอนให้ถี่ถ้วนเสียก่อน

การใช้สถานที่ที่ใส่นอนและฝึกงาน

ธนู แสงศักดิ์ (2528) กล่าวว่า การจัดการศึกษาของประเทศไทย ปัจจุบันต้องเน้นเป็นอย่างยิ่งคือ ส่งเสริมการปฏิบัติงาน ชยัน อดทน และรู้งานอาชีพ โดยการฝึกหัดประกอบอาชีพ ไม่ควรเน้นการศึกษาเพื่อเป็นลูกจ้างธุรกิจอุตสาหกรรม สถานฝึกงานอาชีพควรใช้ให้กว้างขวางคือ

1. ใช้ห้องปฏิบัติการและโรงฝึกงานขอโรงเรียน
2. มีการฝึกหัดงานอาชีพที่บ้านต่อเนื่องจากโรงเรียน
3. มีการฝึกหัดงานโดยใช้แหล่งวิทยากร และสถานประกอบการ
4. การฝึกหัดงานโดยให้บิดามารดาและประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้สอนงาน

โดยมีการประสานงานอย่างใกล้ชิด

กรมวิชาการ (2522) กล่าวว่า สถานฝึกงานอาชีพ หมายถึงแหล่งวิทยากร สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระ โดยแต่ละอย่างมีความหมายดังนี้

1. แหล่งวิทยากร ได้แก่ การฝึกอาชีพที่โรงเรียนและวิทยาลัยที่สอนวิชาอาชีพสาขาต่าง ๆ ศูนย์ฝึกอาชีพทั้งของหน่วยงานราชการและธุรกิจเอกชน
2. สถานประกอบการ ได้แก่ การฝึกอาชีพที่บริษัท ห้างร้าน โรงงาน อุตสาหกรรม ฯลฯ
3. สถานประกอบอาชีพอิสระ ได้แก่ การฝึกหัดอาชีพที่บ้านผู้ปกครองนักเรียนเอง (Home Training) หรือสถานประกอบอาชีพอิสระอื่น ๆ ที่ทำกันเป็นพื้นบ้านหรืออุตสาหกรรมในครัวเรือน เช่น การทอผ้าไหม การทำร่ม เป็นต้น
4. การทำแผนการเรียนที่บ้าน (Home Project) ภายใต้การนิเทศของครู

สรุปได้ว่า การเรียนการสอนวิชาอาชีพ จำเป็นต้องใช้สถานที่ฝึกปฏิบัติการ เพื่อให้ นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะเบื้องต้นในการประกอบอาชีพ ตลอดจนการสร้างกิจนิสัยที่ดี ในการปฏิบัติงาน การจัดสถานที่สำหรับฝึกปฏิบัติ จึงเป็นหน้าที่ของโรงเรียน และครูผู้สอนที่จะต้องจัดและสร้างขึ้น เพื่อให้ นักเรียนได้มีโอกาสสัมผัสกับสถานที่ฝึกปฏิบัติงานที่คล้ายคลึงกับการปฏิบัติงานอาชีพจริง ๆ แต่สำหรับโรงเรียนที่ไม่มีสถานที่ฝึกปฏิบัติงานหรือ ไม่มีครูสอนวิชาอาชีพ ก็สามารภที่จะเลือกใช้แหล่งวิทยากร สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระในท้องถิ่น ของตนเองได้เช่นกัน

การวัดผลและประเมินผลการเรียน

การวัดผลและประเมินผลวิชาอาชีพนั้นไม่แตกต่างไปจากการวัดผลประเมินผลวิชาสามัญทั่ว ๆ ไป แต่สำหรับในด้านการปฏิบัติงานนั้น วิธีการประเมินมีสิ่งที่แตกต่างกันจากวิชาสามัญอื่น ๆ โดยแบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ (พจน์ สะเพียรชัย, 2516)

1. การวัดวิธีการ กระบวนการและแนวทางปฏิบัติ
2. การวัดหรือประเมินผลงานขั้นสุดท้าย
3. การวัดเจตคติหรือคุณภาพทางจิตใจของผู้เรียนที่มีต่อการทำงาน เช่น ความอดทน ความวิริยะอุตสาหะ ความเพียรพยายาม ระเบียบในการทำงาน เป็นต้น

ปรีชา ขาติมาลาการ (2524) ได้เสนอแนวทางเกี่ยวกับการวัดผลวิชาการทำงาน และอาชีพ ไว้ดังนี้

1. วิเคราะห์หาตัวชี้ (indicators) เพื่อให้ทราบว่าจะต้องการวัดผลทางด้านใดบ้าง โดยการนำจุดมุ่งหมายในหลักสูตรมาวิเคราะห์ เพื่อให้ได้ตัวชี้ที่ถูกต้อง
2. วิเคราะห์ตัวชี้แต่ละตัวออกเป็นข้อย่อย ๆ เพื่อสะดวกในการวัดผลแต่ละข้อย่อย
3. กำหนดแนวทางในการวัดผลในแต่ละตัวชี้หรือแต่ละข้อย่อย ซึ่งมีแนวทางในการวัดผลดังนี้

- 3.1 ทักษะขั้นพื้นฐานในงานอาชีพ มีแนวทางในการวัดผลดังนี้
1. วัดผลคุณภาพของงานที่กำหนดให้นักเรียนทำ โดยจะจัดตลอด
ขั้นตอนของงานขึ้นนั้นตั้งแต่ต้นจนจบ
 2. วัดโดยการสอบภาคปฏิบัติ
- 3.2 การวางแผนในการทำงาน มีแนวทางในการวัดผลดังนี้
1. สร้างตารางวัดผลและให้คะแนนโดยการสังเกตของครู
 2. วัดผลจากโครงการหรือแผนการทำงานของนักเรียน
- 3.3 ความรู้เทคนิคและความรู้สัมพันธ์ มีแนววัดผลดังนี้
1. สอบสัมภาษณ์
 2. การเข้าเรียน
 3. การสอบย่อยตลอดภาคเรียน
 4. การสอบปลายภาค
- 3.4 นิสัยในการทำงาน วัดโดยสร้างตารางวัดผลและให้คะแนนจาก
การสังเกตของครู
- 3.5 เจตคติที่ดีต่อการทำงาน วัดโดยการสังเกตของครู และให้คะแนน
จากการค้นคว้าและรายงานเกี่ยวกับงานที่ทำ
4. กำหนดค่าคะแนนในแต่ละตัวชี้ จะขึ้นอยู่กับความสำคัญของแต่ละข้อย่อย
และดุลยพินิจของครูผู้สอนเป็นสำคัญ

การจัดบริการแนะแนว

การแนะแนวอาชีพเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้นักเรียนรู้จักตนเองในด้านความถนัด
ความสนใจ อุปนิสัย และบุคลิกภาพของตน รวมทั้งการรู้จักสภาพแวดล้อม และข้อมูลด้านอาชีพ
เพียงพอที่จะทำให้นักเรียนทราบว่า ตนเองควรเลือกเรียนวิชาชีพใดจึงจะเป็นประโยชน์และ
เหมาะสมกับตนเองมากที่สุด (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534) และ
ในการจัดแนะแนวอาชีพนั้นมีหลักการที่ควรคำนึงถึง 4 ประการ คือ

1. การพัฒนาความสามารถและศักยภาพของตน ให้มีความสามารถและมีโอกาสใช้ความสามารถนั้นผลิตงานที่เป็นคุณประโยชน์ได้
2. ความต่อเนื่อง การแนะแนวอาชีพเป็นการจัดกิจกรรมที่มีความต่อเนื่องเป็นกระบวนการนับตั้งแต่เด็กเรียนเข้ามาสู่โรงเรียน อยู่ในระบบโรงเรียนจนสำเร็จการศึกษาและออกไปประกอบอาชีพ
3. จุดเน้นของการแนะแนวอาชีพในแต่ละระดับการศึกษา
4. ส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ ซึ่งมุ่งการสร้างงานเองหรือประกอบอาชีพรับจ้าง

เพื่อให้การจัดบริการแนะแนวในโรงเรียน ดำเนินการไปตามจุดหมายของการใช้หลักสูตร กรมวิชาการ (2521) จึงได้กำหนดบทบาทของครูแนะแนวไว้ ดังนี้

1. ร่วมจัดโครงการเรียนกับฝ่ายวิชาการ
2. การเลือกโครงการเรียน หลังจากที่ฝ่ายวิชาการจัดโครงการเรียนเสร็จ ครูแนะแนวต้องทำหน้าที่สานต่อ คือจัดการให้นักเรียนได้เลือกโครงการเรียนอย่างถูกต้องตามอัธยาศัยของตน การจัดเตรียมข้อมูลของครูแนะแนว อาจจัดทำเป็นขั้นตอนดังนี้
 - 2.1 รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน
 - 2.2 รวบรวมข้อมูลสนเทศต่าง ๆ ทางด้านการศึกษาอาชีพ เพื่อให้ นักเรียนได้ศึกษาก่อนที่จะตัดสินใจเลือกโครงการเรียน
 - 2.3 เสนอข้อมูลเป็นการให้ข้อมูลหรือข้อเท็จจริงด้านต่าง ๆ เพื่อให้ นักเรียนมีความพร้อมที่จะเลือกโครงการเรียนได้อย่างถูกต้อง ซึ่งอาจทำได้โดย จัดทำคู่มือการ ลงทะเบียนเลือกโครงการเรียนสำหรับผู้ปกครองและนักเรียน จัดปฐมนิเทศนักเรียนและผู้ปกครอง เป็นต้น

การนิเทศและติดตามผล

Carter V. Good (1959) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา คือ ความพยายาม ทุกอย่างของเจ้าหน้าที่ผู้จัดการศึกษาในการแนะนำครูหรือบุคคลอื่นที่ทำงานเกี่ยวกับการศึกษา

ให้รู้จักวิธีการปรับปรุงงานสอนให้เกิดความเจริญงอกงามทางวิชาชีพทางการศึกษา ช่วยในการพัฒนาครู ช่วยในการเลือกและปรับปรุงวัตถุประสงค์ของการศึกษา ช่วยปรับปรุงวัสดุและเนื้อหาการสอน ปรับปรุงวิธีสอน และช่วยปรับปรุงการประเมินผลการสอน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2526) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา มีจุดมุ่งหมาย ดังนี้

1. เพื่อช่วยให้ทราบถึงสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของกลุ่มโรงเรียนและโรงเรียนสำหรับเป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนางานบริหารและวิชาการ
2. เพื่อมุ่งใช้เหตุผลในการวินิจฉัยสั่งการด้วยวิจาร์ญาณ ให้สามารถหาทางเลือกในการตัดสินใจได้เที่ยงตรงต่อปัญหาและแก้ปัญหาได้ผลดี
3. เพื่อมุ่งให้ศึกษานิเทศก์และผู้รับการนิเทศมีความเชื่อและศรัทธาว่าการติดต่อสื่อสารกันอย่างเปิดเผยและอิสระ จะก่อให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน
4. เพื่อมุ่งให้เกิดความร่วมมือและประสานงานกันเป็นอย่างดี
5. เพื่อมุ่งให้ได้สนองความต้องการของผู้รับการนิเทศ
6. เพื่อมุ่งปลูกฝังสร้างเสริมและรักษามนุษยสัมพันธ์อันดีภายในระบบงาน
7. เพื่อมุ่งให้มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ก่อให้เกิดความก้าวหน้า

ในส่วนของหลักการนิเทศการศึกษา ร่องรัตน์ อิศรภักดี (2521) กล่าวไว้ดังนี้

1. จะต้องเป็นการแสวงหาเส้นทางที่จะกระตุ้นให้เกิดความคิดอ่านและปฏิบัติการทางสร้างสรรค์
2. เปิดโอกาสให้ทุกคนได้บรรลุตามวุฒิภาวะของเขา
3. ให้แต่ละคนเสนอผลงานตามความสามารถ ไม่ปล่อยให้คนใดคนหนึ่งผูกขาดความเป็นผู้นำในการงาน
4. สนับสนุนให้ทุกคนมีส่วนร่วม ออกความคิดเห็น ตัดสินใจ และชี้ขาดในการแก้ปัญหา

5. ยอมรับนับถือความแตกต่างของแต่ละบุคคล
6. ยอมรับความสำคัญของครูในสภาพการเรียนรู้ของโรงเรียน และยอมรับให้ครูมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา
7. พยายามทำให้ครูมีความล้าในในความมั่นคงในอาชีพการงาน มีกำลังใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ มีความพอใจในผลสำเร็จของงาน มีใจกล้าหาญและยุติธรรมในการสำรวจดูความสามารถ และความบกพร่องของตนเอง
8. ทำให้มีการพัฒนาโยบายการนิเทศการศึกษาและความมุ่งหมายของการจัดการศึกษา
9. นำเอาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติของเด็ก กระบวนการเรียน ระเบียบ สภาพสังคม ความสัมพันธ์ของมนุษย์และการพัฒนาการของหลักสูตรวิชาอาชีวมา ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่การเรียน

จากหลักการของการนิเทศการศึกษาดังกล่าว เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ การจัดการกิจกรรมจึงต้องจัดให้สอดคล้องกับหลักการข้างต้น ซึ่งในการจัดการกิจกรรมนั้น อาคม จันทสุนทร (อ้างถึงใน กฤษณี น้ำเพชร, 2520) กล่าวว่า สามารถใช้กิจกรรมต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. การให้ความรู้แก่ครู อาจจะเป็นโดยการให้คำแนะนำ การจัดอบรม การประชุม
นิเทศ ฯลฯ
2. การสาธิต เช่น การสาธิตวิธีสอน เป็นต้น
3. การพาไปดูงาน
4. การประสานงานให้ร่วมกันทำงาน
5. การบริการทางวิชาการ เช่น การบริการด้านวัสดุการเรียนการสอน
6. การประเมินผลและการวิจัย
7. การจัดการกิจกรรมกระตุ้นให้ปฏิบัติงานเข้มแข็งขึ้น เช่น การประกวดผลงาน
นักเรียน เป็นต้น
8. การให้ไปฝึกงาน
9. การทำให้เกิดความเข้าใจ

การติดตามประเมินผลการจัดวิชาอาชีวะ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2532) กล่าวว่า การติดตาม หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูลการปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนดไว้ เพื่อตัดสินใจแก้ไขปรับปรุง วิธีการปฏิบัติให้ผลงานเป็นไปตามแผนอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด และได้กล่าวถึงการประเมินผลว่า หมายถึง การตรวจสอบความก้าวหน้าของแผนงานหรือโครงการ ตลอดจนการพิจารณาผลสัมฤทธิ์ของแผนงานหรือโครงการนั้น ๆ ว่ามีมากน้อยเพียงใด เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น จึงเป็นกระบวนการบ่งชี้ถึงคุณค่าของงานหรือโครงการว่าได้ผลตามวัตถุประสงค์ของงานหรือโครงการนั้นหรือไม่เพียงใด

Taba (1962) กล่าวว่า การประเมินผล คือ กระบวนการพิจารณาถึงสิ่งที่ได้เปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะพิจารณาถึงว่าจุดมุ่งหมายทางการศึกษาได้รับผลสัมฤทธิ์มากน้อยเพียงใด

เสริมศรี ไชยคร (2528) ได้ให้ความหมายของการประเมินผลว่า หมายถึง การพัฒนาตัดสินว่า กระบวนการหรือผลสัมฤทธิ์นั้นมีความเหมาะสมเพียงใด โดยอาศัยข้อมูลจากเครื่องมือการวัดต่าง ๆ ผลที่ได้จากการประเมินจะช่วยในการตัดสิน ปรับปรุง พัฒนา เลือกและใช้สรรณสิ่งทั้งมวล

Wayne W. Welch (อ้างถึงใน ภักตรา อรรถภาค, 2530) กล่าวว่า ในการประเมินโครงการหรือการประเมินหลักสูตรนั้นเมื่อจะทำการประเมินจะต้องตอบคำถาม 3 ข้อ เพื่อเป็นแนวทางในการประเมินผล

1. ทำไมต้องประเมิน การประเมินครั้งนี้ผู้ประเมินจะได้ทราบว่าเป็นการประเมินความก้าวหน้า การประเมินสรุป หรือประเมินเพื่อการบริหาร
2. จะประเมินอะไร ผู้ประเมินต้องศึกษาทำความเข้าใจกับสิ่งที่จะประเมินว่าคืออะไร มีรายละเอียดอย่างไร
3. จะประเมินอย่างไร ผู้ประเมินมองเห็นวิธีการและขั้นตอนของกระบวนการในการประเมิน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2532) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการติดตามประเมินผลไว้ดังนี้

1. ทำให้ทราบ ปัญหา และความต้องการที่แท้จริง สามารถจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและการพัฒนา
2. ทำให้วางแผนได้ตรงเป้าหมาย แก้ปัญหาได้ถูกจุดและพัฒนาได้ตรงตามนโยบาย
3. ช่วยให้ดำเนินการตามแผนได้ราบรื่น สามารถปรับปรุงแก้ไขปัญหาอุปสรรคได้ผลหรือปรับแผนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น
4. ทำให้ทราบผลการดำเนินงานตามแผนและโครงการอย่างชัดเจน อะไรประสบผลสำเร็จแล้ว สิ่งใดยังต้องทำต่อไป จำนวนเท่าไร อันจะเป็นข้อมูลไปสู่การตัดสินใจ ไปสู่สภาพปัจจุบันปัญหา ความต้องการ ซึ่งเป็นการวนครบวงจร

โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เนื่องจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ทำให้ประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรม ซึ่งมีความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาและเพิ่มพูนความรู้พื้นฐานของประชาชนให้สูงขึ้น เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างเหมาะสม

ในขณะที่ประเทศไทยต้องการคนที่มีความรู้ความสามารถสูงขึ้น กลับพบว่าคนส่วนใหญ่ของประเทศมีการศึกษาในระดับประถมศึกษา ภาคบังคับเพียง 6 ปีเท่านั้น และเมื่อพิจารณาถึงอัตราการศึกษาต่อขั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ก็พบว่ายังมีอัตราการการศึกษาต่อที่ต่ำมาก คือมีเพียงร้อยละ 44.98 เท่านั้น (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534)

การดำเนินงานที่ผ่านมา แม้ว่ากระทรวงศึกษาธิการจะได้อนุมัติให้กรมสามัญและกรมการศึกษานอกโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเพิ่มขึ้น โดยไม่บังคับ แต่เนื่องจากการปฏิบัติงานมีข้อจำกัดหลายประการ อัตราการศึกษาต่อจึงยังต่ำ ซึ่งขณะนี้เด็กที่ยังไม่ได้ศึกษาต่อมีอยู่ถึงร้อยละ 49.13 ดังนั้นเพื่อให้การจัดการขยายโอกาสทางการศึกษา

เป็นไปได้อย่างรวดเร็ว ทันกับความเปลี่ยนแปลงและความต้องการของประเทศ กระทรวง
ศึกษาธิการ จึงได้มอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เปิดสอนใน
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ใช้ชื่อว่า โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังมี
รายละเอียดของโครงการต่อไปนี้

นโยบายการดำเนินงาน

1. เร่งรัดการขยายโอกาสและบริการทางการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
ให้กระจายไปสู่ประชาชนอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาสใน
ชุมชนเมืองและชุมชนชนบทห่างไกล
2. ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนและผู้ปกครองนักเรียนเห็นความสำคัญและ
คุณค่าของการศึกษา ต่อการพัฒนาตนเอง พัฒนาอาชีพและพัฒนาลังคมส่วนรวม
3. เร่งพัฒนาการจัดการกระบวนการบริหาร กระบวนการเรียนการสอนและการ
นิเทศติดตามผล เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนให้มีความรู้ ความสามารถและ
ทักษะขั้นพื้นฐาน โดยเน้นการพัฒนาทักษะด้านอาชีพให้สามารถพึ่งตนเองได้ ตลอดจนมีคุณธรรม
จริยธรรม และตระหนักในคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อยกระดับความรู้ขั้นพื้นฐาน ให้ประชาชนผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา
ได้เรียนสูงขึ้นถึงขั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
2. เพื่อปูพื้นฐาน การดำเนินงานขยายการศึกษาภาคบังคับจาก 6 ปี เป็น 9 ปี
3. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ และมีโอกาส
พัฒนาทักษะในวิชาอาชีพที่ตนมีความถนัด และสนใจ สำหรับการดำรงชีวิตที่ดีขึ้นต่อไป

เป้าหมายการดำเนินงาน

1. เป้าหมายในปีการศึกษา 2533 โครงการขยายโอกาสทางการศึกษา เปิด
ดำเนินการตั้งแต่ปีการศึกษา 2533 ใน 72 จังหวัดทั่วประเทศ รวม 119 โรงเรียน มีจำนวน

นักเรียนทั้งสิ้น 3,868 คน

2. เป้าหมายในปีการศึกษา 2534 ได้ให้จังหวัดต่าง ๆ เปิดโรงเรียนในโครงการฯ เพิ่มให้ครบ จำนวน 3 โรงเรียนทุกจังหวัด รวมโรงเรียนที่เปิดเพิ่ม 97 โรงเรียน มีจำนวนนักเรียนประมาณ 17,280 คน

นอกจากนี้ยังได้เปิดดำเนินการเพิ่มเติมในปีการศึกษา 2534 อีก 1,150 โรงเรียนใน 72 จังหวัดทั่วประเทศ โดยมีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้นประมาณ 42,765 คน

3. เป้าหมายในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จะดำเนินการเปิดโรงเรียนในโครงการฯ เพิ่มอีกประมาณปีละ 1,000 โรงเรียน ตลอดช่วงแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 7

หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกโรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้มอบหมายให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด พิจารณาคัดเลือกโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดเพื่อเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามคุณลักษณะ ดังนี้

1. เป็นโรงเรียนประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ในท้องถิ่นที่เมื่อเปิดสอนแล้ว จะไม่เป็นผลกระทบกระเทือนต่อโรงเรียน ในทุกสังกัดที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
2. เป็นโรงเรียนที่อยู่ในเขตพื้นที่ที่มีอัตราการเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาตอนต้นต่ำ อันเนื่องมาจากปัญหาภูมิประเทศไม่เอื้ออำนวยต่อการเดินทาง และประชาชนมีฐานะทางเศรษฐกิจและยากจน
3. โรงเรียนอยู่ในสถานที่มีความเหมาะสมและพร้อมเพียงพอที่จะดำเนินการได้
4. มีผลสำเร็จด้านการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพระดับประถมศึกษา และมีช่องทางสามารถสนับสนุนให้นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียนได้
5. ผู้บริหารโรงเรียนและคณะครูมีความสนใจ ตั้งใจ กระตือรือร้นและเสียสละ ส่งเสริมและสนับสนุนที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ของโครงการอย่างต่อเนื่อง

6. ผู้ปกครองนักเรียน และประชาชนในท้องถิ่นสนใจ ยินดีให้การสนับสนุนส่งบุตรหลานเข้าเรียน ทั้งสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ
7. พิจารณาเปิดโรงเรียนให้อยู่ในลักษณะของการกระจายอย่างทั่วถึง รวมจำนวนโรงเรียนที่เปิดประมาณ 1/4 ของจำนวนกลุ่มโรงเรียนของทั้งจังหวัด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โสภณ โสมติ (2526) ได้วิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรกลุ่มการทำงานและอาชีพในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในเขตการศึกษา 6" พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนมีความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินการในกิจกรรมการใช้หลักสูตรกลุ่มการทำงานและอาชีพ และได้ดำเนินการอยู่ในระดับมากในเรื่อง การจัดแผนการเรียน การวางแผนการสอน เทคนิคและวิธีสอน และการวัดและประเมินผลการเรียน ส่วนเรื่องการเรียนและสถานที่ที่ใช้สอนและฝึกงาน ดำเนินการอยู่ในระดับน้อย เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรค ปรากฏว่าทั้งผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนประสบปัญหาในระดับมากในเรื่องสื่อการเรียนและการจัดแผนการเรียน และประสบปัญหาอยู่ในระดับน้อยในเรื่องการวางแผนการสอน สถานที่ที่ใช้สอนและฝึกงาน การวัดและประเมินผลการเรียน และเรื่องเทคนิคและวิธีสอน

พริ้มเพรา คงธนะ (2526) ได้วิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอน วิชาอาชีพท้องถิ่น ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตการศึกษา 10" พบว่า สื่อการสอนที่ครูผู้สอนใช้ในการเรียนการสอนครูมิใช่แต่ไม่เพียงพอ ครูผู้สอนศึกษาสื่อการสอนวิชาอาชีพท้องถิ่นเป็นบางครั้ง และใช้เฉพาะบางบทบางหัวข้อและค้นคว้าจากหนังสืออื่น หนังสืออ่านประกอบหลักสูตรเป็นสื่อการสอนที่ครูผู้สอนใช้มากที่สุด จุลสารประกอบการเรียนการสอนที่ครูใช้น้อยที่สุด เกี่ยวกับปัญหาพบว่ามีปัญหามากเมื่อไม่ได้รับสื่อการสอนวิชาชีพท้องถิ่นหรือได้รับล่าช้าหรือไม่ครบถ้วน ไม่เพียงพอกับความต้องการ และไม่สามารถปฏิบัติตามกิจกรรมการเรียนการสอนไม่สามารถจัดหาและทำสื่อการเรียน และไม่สามารถประเมินผลได้ตามที่เสนอแนะไว้ในคู่มือ

การสอนวิชาอาชีวะท้องถิ่น และขาดแคลนอุปกรณ์เกี่ยวกับการทดสอบนอกเหนือจากการใช้การสังเกตและการตรวจงาน

ภิญโญ ใจดำรงค์ (2532) ได้วิจัยเรื่อง "การจัดวิชาอาชีวะท้องถิ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนราธิวาส" ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติเพื่อจัดวิชาอาชีวะท้องถิ่นโรงเรียนพิจารณาจาก ความพร้อมของบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือและหลักสูตรวิชาอาชีวะท้องถิ่น โดยใช้เกณฑ์การจัดหลักสูตร นโยบาย และแผนงานทางด้านวิชาอาชีวะ การจัดแนะแนวใช้วิธีชี้แจงให้ความรู้ ป้ายนิเทศ กิจกรรมวันอาชีวะ และใช้แบบทดสอบทางอาชีวะ การจัดครูเข้าสอนคำนึงถึงความถนัดของแต่ละบุคคล มีการใช้ใบงาน ใบความรู้ ระหว่างการฝึกปฏิบัติงาน การประเมินผลใช้วิธีประเมินระหว่างการเรียนการสอน และภายหลังการเรียนการสอน นักเรียนต้องการให้มีการฝึกภาคปฏิบัติทั้งในวันหยุดและนอกเวลาเรียนให้มากขึ้น มีการส่งเสริมความรู้ในการประกอบอาชีพด้านการเกษตรแก่ผู้ประกอบการ โรงเรียนมีการประเมินผลสำเร็จตามจุดประสงค์ของโครงการ ด้านปัญหาพบว่า การจัดวิชาอาชีวะท้องถิ่นโรงเรียน ขาดการสำรวจข้อมูลด้านอาชีวะและข้อมูลพื้นฐานที่สนับสนุน ฝ่ายแนะแนวไม่มีแผนงานในการสำรวจข้อมูล วัสดุอุปกรณ์และครุภัณฑ์ประกอบสำหรับให้นักเรียนฝึกปฏิบัติมีสภาพชำรุดหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องควรให้ความรู้ในด้านการประกอบอาชีพ แก่ผู้ประกอบการ ขาดเครื่องมือในการประเมินผลโครงการวิชาอาชีวะ

จะเห็นได้ว่า จากทฤษฎี หลักการ ที่ได้นำเสนอข้างต้นจัดว่าเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้การจัดวิชาอาชีวะเกิดสัมฤทธิ์ผลไม่ว่าจะเป็นการเตรียมการ การดำเนินการ และการติดตามประเมินผล ซึ่งเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ที่ให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถและเกิดทักษะในอาชีวะเพียงพอที่จะนำไปใช้ในการประกอบอาชีพตามควรแก่วัย